Ἔτος ΙΕ'. Ἐν Ἀθήναις 8 Αὐγούστου 1902 Ἀριθ. 241

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΜΠΤΗΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 12 ΜΗΝΩΝ	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΓΡΑΦΕΙΑ
Ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου ἢ 1 Ἰουλίου Ἐσωτερικοῦ δρ. 6. — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 8.	ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ	«Ἀναπλάσεως» καὶ «Ὀρθοδοξίας» ὁδὸς Φλέσσα, 5, παρὰ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέον δημοσίευμα τῆς «Ἀναπλάσεως». Τὸ πολύκροτον ἔργον τοῦ Ἄγγλου Πρωθυπουργοῦ A. J Balfour, Αἱ βάσεις τῆς πίστεως. — Ἡ θρησκεία καὶ οἱ φυσικοὶ νόμοι, ὑπὸ F. Bettex — Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπέναντι τῶν ἑτεροδόξων· τὸ ἔγκλημα τῶν Προπαγανδῶν, ὑπὸ Νικ. Χ. Ἀμβράζη. — Ὁ Ῥαββῖνος Ἰσαὰκ Μ., ὑπὸ Νικ. Χ. Ἀμβράζη.

ΝΕΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ ΤΗΣ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,,

ΤΟ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟΝ ΕΡΓΟΝ

ΤΟΥ ΑΓΓΛΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

A. J. BALFOUR

ΑΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Προοίμιον

Ὡς ὁ τοῦ βιβλίου τίτλος δεικνύει, τὸ παρὸν δοκίμιον σκοπεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Θεολογίας. Ἀλλ' ἡ λέξις «εἰσαγωγὴ» εἶνε διφορουμένη, καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀφείλω νὰ ἐξηγήσω τί ἐννοῶ δι' αὐτῆς, διὰ νὰ μὴ ἀπατηθῇ ὁ ἀναγνώστης περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἔργου τούτου.

Ἐνίοτε δι' «εἰσαγωγῆς» εἰς πραγματείαν τινὰ ἐννοοῦσι συνοπτικὴν ἐξέτασιν τῶν πρωτίστων αὐτῆς ἀρχῶν, καὶ μύησιν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὰς ἐν χρήσει μεθόδους αὐτῆς καὶ τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα. Ἀλλ' ἐγὼ ὡς πρὸς τὴν Θεολογίαν οὐδόλως προτίθεμαι νὰ πράξω τοιοῦτόν τι. Σὺν τῇ ἀναπτύξει τῆς ἐπιστήμης ἡ Θεολογία ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν της εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε περιλαμβάνει σήμερον ἀντικείμενα, περὶ τὰ ὁποῖα οἱ Θεολόγοι, καὶ αὐτοὶ οἱ πολυμαθέστατοι, τῶν παρελθόντων αἰώνων, σχεδὸν δὲν ἠσχολήθησαν. Πρὸς τῇ πατρολογίᾳ, τῇ δογματικῇ καὶ τῇ πολεμικῇ ἢ ἀντιρρητικῇ Θεολογίᾳ, θέμασι δηλ. ἅτινα καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους ἐγένοντο ἀντικείμενα ἐρεύνης, ὁ θεολόγος ὀφείλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἡμῶν νὰ ἦνε γνώστης τῶν διαφόρων προβλημάτων, ἱστορικῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ κριτικῶν, τῆς τε Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καθὼς καὶ τῆς ἀπείρως ἤδη καὶ καθ' ἑκάστην προοδευούσης φιλολογίας, τῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου ἀναπτυσσομένης. Δέον νὰ ᾖ ἐντριβὴς τῆς συγκριτικῆς ἱστορίας τῶν θρησκειῶν, καί, πρὸς τούτοις, πρέπει νὰ ἔχῃ ἁρμοδιότητα, ὅπως ἐξακριβῶν συζητῇ τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἐκεῖνα ζητήματα, ἅτινα ἐπιδρῶσιν εἰς τὴν Θεολογίαν βαθύτερον καὶ μονιμώτερον τῶν ἐξαγομένων αὐτῶν τῆς κριτικῆς καὶ ἱστορικῆς πολυμαθείας.

Ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον δύναται νὰ συνενοῖ ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν τὴν δεξιότητα, ὥστε νὰ διαχειρίζηται ἀποτελεσματικῶς τοσούτῳ πελώριον ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν; τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ ὑποστηρίξω. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, πολὺ ἀπέχω τοῦ νὰ κατατάξω ἐμαυτὸν ἐν τῷ ἀριθμῷ, ἤδη οὐ σμικρῷ, τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες εἶνε ἱκανοὶ νὰ δεικνύωσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὰ μέσα τοῦ καλλιεργεῖν ἐπιτυχῶς μέρος τοῦ εὐρέος τῶν ἐρευνῶν τούτων ἐδάφους, τῶν ἐσαεὶ αὐξανομένων. Ὡσαύτως αἱ ἀναγνωσθησόμεναι σελίδες δὲν ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐξετάσωσι τὴν οὐσίαν τῆς Θεολογίας. Εἶνε μόνον «εἰσαγωγή», ἐν τῇ στενοτέρᾳ τῆς λέξεως ἐννοίᾳ. Εἶνε μαλιστα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προεισαγωγή, καὶ μόνον περὶ τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, ὅταν ἡ εἰσαγωγὴ ἄρχηται ἀνεπαισθήτως λήγουσα εἰς τὸ ὅπερ προτίθεται νὰ εἰσαγάγῃ ἀντικείμενον, γίνεται μνεία καθαρῶς Θεολογικῶν διδασκαλιῶν. Πανταχοῦ ἀλλαχοῦ αὗται χρησιμεύουσι μόνον πρός τινα διασάφησιν.

Ἀλλά, καίτοι τὰ ὑπ' ὄψει τοῦ ἀναγνώστου τεθησόμενα δικαίως θὰ ἠδύναντο νὰ φέρωσι τὸν τίτλον «προεισαγωγικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Θεολογίας», δὲν πιστεύω, ὅτι τὸ ὑπὸ μελέτην ἀντικείμενον ἔχει διὰ τοῦτο ἧττονα σπουδαιότητα. Διότι, ἐν τῇ πραγματικότητι, αἱ κρίσιμοι θεολογικαὶ μάχαι συγκροτοῦνται ἐκτὸς τῶν ἑαυτῶν ὁρίων. Οὐχὶ ἐπὶ τοῦ καθαρῶς θρησκευτικοῦ ἐδάφους ἡ θρησκευτικὴ ὑπόθεσις κερδίζεται ἢ ἀπολλύεται. Αἱ κρίσεις, ἃς σχηματίζομεν ἐπὶ τῶν εἰδικῶν τούτων προβλημάτων, παράγονται συχνότατα ἐκ τοῦ γενικοῦ ἡμῶν τρό-

που τῆς ἐτησιοπτήσεως τοῦ σύμπαντος. Καὶ οὗτος ὁρίζεται ὑπὸ τεκμηρίων τοιαύτης ἐκτάσεως, ὥστε μόλις δύναταί τις νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτοῖς συγγένειαν στενοτέραν πρὸς τὴν Θεολογίαν, ἢ προς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἐπιστήμης ἢ τὴν Ἠθικήν.

Ὁ σκοπός μου ὅθεν εἶναι νὰ ἑλκύσω τὴν προσοχὴν πρὸς ἴδιόν τινα τρόπον τοῦ ἐξετάζειν τὸ πρόβλημα τοῦ κόσμου, πρὸς τὴν ἔρευναν τοῦ ὁποίου φερόμεθα πάντοτε ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως. Ἐπιθυμῶ νὰ ὁδηγήσω τὸν ἀναγνώστην εἰς τι σημεῖον, ὅθεν καὶ τὰ ἐλάχιστα μόρια τοῦ ἀπείρου, τοῦ δοθέντος ἡμῖν πρὸς θεωρίαν, νὰ δύνωνται νὰ φαίνωνται ἡμῖν ἐν ταῖς ἀληθέσιν αὐτῶν σχετικαῖς ἀναλογίαις. Συνεπῶς τὸ ἔργον μου δὲν εἶνε «ἀπολογητικόν», ἐν τῇ συνήθει τῆς λέξεως σημασίᾳ. Αἱ θεολογικαὶ διδασκαλίαι δὲν λαμβάνονται ἐν αὐτῇ ἐν τινι συστηματικότητι καὶ ἀλληλουχίᾳ καὶ δὲν ὑπερασπίζονται κατὰ τῶν παρουσιαζομένων ἀντιρρήσεων· οὐδόλως θὰ εὕρῃ τις ἐνταῦθα ἀπόπειραν γενομένην ἐπὶ τῷ εἰδικῷ σκοπῷ τοῦ διαλύσαι τὰς «ἀμφιβολίας» καὶ ἄρσι τὰς «δυσκολίας», αἵτινες ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὡς καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἐποχῇ, προσβάλλουσι τὸ πνεῦμα εὐσεβῶν τινων ἀνθρώπων. Οὐχ ἧττον ἔχω δι'ἐλπίδος ὅτι αἱ σελίδες τῆς συγγραφῆς μου ταύτης θὰ βοηθήσωσιν ἐμμέσως τὸ ἔργον τοῦ ἰδίως καλουμένου ἀπολογητοῦ.

Τὰ ἀντικείμενα, περὶ τὰ ὁποῖα θέλομεν στραφῆ, εἶνε γενικῶς τάξεως λαϊκωτέρας, ἢ ὅσον ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου δεικνύει, ὁ δὲ τρόπος τῆς πραγματείας τινῶν ἐξ αὐτῶν εἶνε λακωνικὸς μέχρι ξηρότητος.

Ἐὰν ὁ ἀναγνώστης δυσφορήσῃ διὰ τὴν μεγίστην ταύτην συντομίαν, ὑφ' ἣν ἀκροθιγῶς μόνον ἅπτομαι ἀντικειμένων τινῶν, καὶ διὰ τὴν φαινομενικὴν ἔλλειψιν σχέσεως μερῶν τινων πρὸς τὸ ὅλον, ἐλπίζω ὅτι θὰ εὐκαρεστηθῇ νὰ ἀναβάλῃ τὴν κρίσιν του μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. Ἐὰν εὕρῃ τότε, ὅτι ὁ ἰδιαίτερος τρόπος τοῦ ἐπισκοπεῖν τὰ προβλήματα τοῦ κόσμου, ἐφ' οὗ τὸ βιβλίον τοῦτο προτίθεται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν προσοχήν, δὲν κατέστη σαφέστερος συνεπείᾳ τῶν ὅσων ἀνέγνω, τότε ἡ κριτική αὕτη θὰ μὲ λυπήσῃ οὐδόλως δέ, ἐὰν τὸ εὕρῃ ἀνεπαρκὲς δι' οἱανδήποτε ἄλλην αἰτίαν. Ὁ σκοπός μου δὲν ἦτο τῳόντι νὰ γράψω μονογραφίαν, ἢ σειρὰν μονογραφιῶν ἐπὶ τῆς Θεολογίας, ἀλλὰ νὰ σκιαγραφήσω καί, εἰ δυνατόν, νὰ συστήσω τρόπον τινὰ ἐπισκοπήσεως καὶ θεωρίας τοῦ σύμπαντος ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου πνεύματος. Ἔχω δι' ἐλπίδος, ὅτι, ἐκτελῶν τὸ ἥκιστα φιλόδοξον τοῦτο σχέδιον, ἐχάρκα μὲν ὀλίγας γραμμὰς περιττάς, οὐδεμίαν ὅμως ἀληθῶς ἀναγκαίαν παρέλιπον.

Ἐὰν ἐρωτήσῃ τις, πρὸς ποῖον ἀπευθύνεται τὸ βιβλίον τοῦτο, θὰ ἀποκριθῶ, ὅτι συνεταχθη μᾶλλον ἀποβλέπον το πλῆθος τῶν ἀναγνωστῶν, τῶν ἐ διαφερομένων διὰ τοιαῦτα ζητήματα, ἢ τὸν ἐξ ἐπαγγέλματος φιλόσοφον. Ἀναμφιβόλως δὲν ἀξιῶ, ὅτι ἐπειραθην νὰ ἀποφύγω ζητήματά τινα, ἅτινα κατ' οὐσίαν εἶνε ἀκριβῶς φιλοσοφικά. Τοιαύτη ἀπόπειρα θὰ ἦτο ἐντελῶς παράλογος. Ἀλλ' οὐδεμία γνῶσις οὔτε τῆς Ἱστορίας, οὔτε τοῦ τεχνικοῦ τῆς φιλοσοφίας ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ ἀναγνώστου, καὶ δὲν πιστεύω, ὅτι ὑπάρχει ἐνταῦθα εἷς μόνος συλλογισμὸς δύσκολος δι' ἐκεῖνον, ὅστις θὰ καταβάλῃ προσπαθειάν τινα. Ἴσως θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐγείρωσιν ἀντιρρήσεις, καὶ ἀναμφιβόλως θα ἐγείρωσι τοιαύτας καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἐπιχειρημάτων μου καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ θὰ ἐκπλαγῶ λίαν, ἐάν, ἀφιερμένων τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων αὐτῶν, εὕρωσιν αὐτὰ ἀσαφῆ ἢ μᾶλλον σκοτεινά.

Ὑπολείπεται πρὸς ἐξέτασιν ἀντικείμενόν τι, πρὶν ἢ περάνωμεν τὰς προεισαγωγικὰς ταύτας παρατηρήσεις. Ὅπως φανῶσι μεθ' ὅλης τῆς ἐπιθυμητῆς λαμπρότητος αἱ ἰδέαι, ὑπὲρ ὧν συνηγορεῖμεν ἐνταῦθα, προσῆκον εἶνε νὰ παρουσιάσωμεν αὐτὰς ἀπέναντι ἑτέρου πνευματικοῦ συστήματος εὑρισκομένου πρὸς αὐτὰς εἰς ἀντίθεσιν λίαν ἀπότομον. Ποῖον εἶνε τὸ σύστημα τοῦτο;

Καίτοι ἓν κεφάλαιον ἀφιερώθη εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὑπερσόφου ἰδεαλισμοῦ (ἰδεολογίας), τοιούτου, οἷος παρίσταται ἐν τισιν ἀγγλικοῖς συγγράμμασιν ἀρτίως ἐκδοθεῖσιν, ἡ ἐκλογή μου ὅμως προσηλώθη ἐπὶ συστήματος, πρὸς ὃ ἥκιστα μὲν συμπαθῶ, ἀλλ' ὅπερ, ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας, ἀριθμεῖ δεινοὺς μύστας· ἐπὶ τέλους, τὸ μόνον σύστημα, ὅπερ ἐξάγει πραγματικὴν ὠφέλειαν ἐκ τῶν ἡττῶν τῆς Θεολογίας, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἐξογκούμενον κῦμα καταλαμβάνει τὸ ἔδαφος, ὅθεν ἡ θρησκεία ἀποσύρεται. Ἀγνωστικισμός, Θετικισμός, Ἐμπειρισμός, τοιαῦτα εἶνε τὰ ὀνόματα, δι' ὧν ἐβάπτισαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιτυχῶς τὴν πορείαν ταύτην τοῦ πνεύματος· καὶ πάντα ταῦτα τὰ ὀνόματα θὰ ἐξαιτήσωμαι συγγνώμην νὰ ἀντικαταστήσω διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Νατουραλισμοῦ (1).

Ἀλλ' οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ παραδεκτὸν ὄνομα, εἶναι εὔκολον νὰ δώσωμεν ἰδέαν αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Τὸ θεμέλιον τοῦ συστήματος τούτου συνίσταται εἰς τὸν διϊσχυρισμόν, ὅτι δυνάμεθα ἐκ τῶν «φαινομένων» νὰ γνωρίζωμεν καὶ τοὺς νόμους τοὺς συνάπτοντας αὐτά, ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον· ὅτι, ἂν ἀληθῶς τι ὑφίσταται ἢ δὲν ὑφίσταται, δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, καὶ ἐὰν ὑφίσταται, δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ ἐννοήσωμεν, καὶ ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν ᾖ ὁ κόσμος «ἐν τῇ πραγματικότητι αὐτοῦ» (ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἡ ἔκφρασις αὕτη ἔχει ἔννοιάν τινα οἱανδήποτε), ὁ κόσμος δι' ἡμᾶς, ὁ μόνος κόσμος, πρὸς ὃν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν σχέσιν, ἢ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἰδέαν, εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀποκαλύφθη ἡμῖν διὰ τῆς ἀντιλήψεως, καὶ σχηματίζει τὴν ὕλην τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἐκεῖ, καὶ ἐκεῖ μόνον, ἐσμὲν ἐπὶ ἐδάφους σταθεροῦ. Ἐκεῖ, καὶ ἐκεῖ μόνον, δυνάμεθα νὰ ἀποκαλύψωμεν κάτι τι, ὅπερ ἀξίζει νὰ παρουσιάζηται ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Γνώσεως. Ἐκεῖ, κἂν ἐκεῖ μόνον, δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὸ λογικὸν ἡμῶν ἐπωφελῶς, ἢ νὰ δρέψωμεν τοὺς καρ-

(1) Ὁ Νατουραλισμὸς εἶναι φιλοσοφικὸν σύστημα τῶν θεωρούντων τὴν φύσιν ὡς τὴν πρώτην ἀπάντων τῶν ὄντων ἀρχήν

ποὺς τῆς ἡμετέρας σοφίας. Τοιοῦτος εἶνε, ἐν ταῖς μεγάλαις αὐτοῦ γραμμαῖς, ὁ Νατουραλισμός. Ἡ πρώτη μου ἐργασία, ὅλως προπαρασκευαστική, θὰ συνίσταται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν συνεπειῶν τοῦ συστήματος τούτου ἐπὶ τῶν διαφόρων κτήσεων τῆς σκέψεως καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου αἰσθήματος· καὶ εἰς τοῦτο θὰ ἀφιερώσω τὰ τέσσαρα πρῶτα κεφάλαια.

Κατα μετάφρασιν Δ. Δ.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

ὑπο F. BETTEX

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Γ'.

Ἡ δυσφορία, ἣν αἰσθάνονται πολλοὶ χριστιανοί, ὅταν ἀκούωσι νὰ γίνηται λόγος περὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἔχει τὴν αἰτίαν της καὶ ἐν τῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βαθείᾳ πεποιθήσει, ὅτι ἐλάχιστα ἢ μᾶλλον οὐδὲν δύνανται νὰ γνωρίσωσι περὶ αὐτῶν. Κατάπεπληγμένοι ὑπὸ τῶν τεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ὀνοματολογιῶν, ὑπὸ τῶν μεγάλων λέξεων καὶ τῶν μεγάλων φράσεων, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἀπιστήμονες ἀρέσκονται κάμνοντες ἐπίδειξιν, ὑπὸ τῆς σωρείας τῶν ἀναφερομένων γεγονότων, νομίζουσιν ὅτι ὡς μὴ εἰδικοὶ δυσκόλως δύνανται νὰ τὰς ἐννοήσωσι, καὶ ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ σχηματίσωσι περὶ αὐτῶν κρίσιν ἐλευθέραν. Τοῦτο δύναται νὰ ἦνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀληθὲς διὰ ζητήματα δευτερεύοντα καὶ εἰδικά· ἀλλὰ τὰ μεγάλα προβλήματα, τὰ ἐνδιαφέροντα τὴν ἀνθρωπότητα, ἔχουσι τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι εἶνε προσιτὰ εἰς πάντας τοὺς θέλοντας ν' ἀφιερώσωσιν εἰς αὐτὰ ὀλίγην τινὰ ἐπιμέλειαν καὶ κόπον. Ἀρκοῦσι διὰ τοῦτο ὥραί τινες προσοχῆς καὶ στοιχειωδῶν τινων γνώσεων γεωμετρίας, ὅπως ὄχι μόνον βεβαιωθῶμεν ὅτι ὁ ἀστρονόμος δύναται νὰ μετρῇ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀπόστασιν τῶν οὐρανίων τωμάτων, ἀλλ' ἀκόμη διὰ νὰ μάθωμεν πῶς τὸ κατορθώνει. Καὶ ὡσαύτως δὲν εἶνε ἐπάναγκες νὰ ᾖ τις εἰδήμων τῆς φυσικῆς, τῆς χημείας ἢ τῆς γεωλογίας, διὰ νὰ ἐννοῇ τοὺς μεγάλους νόμους καὶ τὰ μεγάλα γεγονότα, ἐφ' ὧν ἐδράζονται αἱ ἐπιστήμαι αὗται, καὶ τὰ ὁποῖα εἶνε πολλῷ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα, ὑπὸ θεωρητικὴν μάλιστα ἔποψιν, ἢ αἱ εἰδικαὶ λεπτομέρειαι καὶ αἱ πλέον ἐνδιαφέρουσαι. Ἐπίσης ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ πρέπει νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν τινὰ περὶ τῶν μεθόδων τῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ ἐλέγχου της, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀναγκαῖον εἰς πάντα ἀνεπτυγμένον ἄνθρωπον νὰ κατέχῃ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἀστρονόμου. Ἀξίζει νὰ ἔχωμεν σαφῆ τινα ἰδέαν περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν στρωμάτων τοῦ γηΐνου φλοιοῦ καὶ τῶν κυριωτάτων τύπων τῆς παλαιοντολογίας· ἀλλὰ εἶνε ἀνωφελὲς νὰ γνωρίζωμεν ὅλα τὰ εἴδη, τὴν προέλευσίν των καὶ τὰ λατινικά των ὀνόματα. Ἡ γνῶσίς των δὲν θὰ μᾶς ἐξῆρε ποσῶς, καὶ εἶνε ἀπ' ἐναντίας σπάνιον νὰ ἔχῃ εἰδικός τις βλέψεις εὑρείας καὶ ὑψηλάς.

Τέλος πρέπει νὰ μάθωμεν νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ ἑνὸς γεγονότος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καὶ τῆς ἐξηγήσεως αὐτοῦ. Γεγονὸς εἶνε τὸ δυνάμενον ν' ἀποδειχθῇ μαθηματικῶς. ὡς π. χ. ὅτι αἱ τρεῖς γωνίαι ἑνὸς τριγώνου ἰσοδυναμοῦσι μὲ δύο γωνίας ὀρθάς· ἢ ὅ,τι δύναται νὰ παραχθῇ διὰ πειράματος κατὰ τὸ δοκοῦν, π. χ. ἢ διὰ τῆς συνθέσεως ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου παραγωγὴ ὕδατος· ἢ τέλος ὅ,τι ἠλέγχθη διὰ μαρτυρίων ἐπαρκῶν ἢ ἀποδεδειγμένων, ὡς ἡ πτῶσις τῶν βολίδων ἢ τῶν μετεώρων. Ἀλλὰ τὸ γεγονός, καθ' ἑαυτό, δὲν εἶνε οὔτε καλον, οὔτε κακόν, οὔτε εὐσεβές, οὔτε ἀθεϊστικόν. Ἀφ' ὅτου ὁ κόσμος ὑπῆρξε, καὶ ἐφόσον θὰ ὑπάρχῃ, δὲν ἀνεκαλύφθη καὶ δὲν θα ἀνακαλυφθῇ ποτε γεγονὸς ἀποδεικνῦον, ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, ἢ ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶνε ἀθάνατος, ἢ ὅτι δὲν ἐνηνθρώπησε Θεὸς διὰ νὰ ἀποθάνῃ ἕνεκα τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν. Οὐδέποτε γεγονὸς τι οἱονδήποτε θέλει ἀποδείξει ὅτι οἱ νεκροὶ δὲν θ' ἀναστῶσι. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται πρὸς τὰ γεγονότα ἁπλαῖ ὑποθέσεις γινόμεναι πρὸς ἐξήγησιν αὐτῶν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ κατάχρησις καὶ διαστροφὴ ἐγέννησε παρὰ πολλοῖς τὴν ἰδέαν, ὅτι αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι στηρίζονται πολλάκις ἐπὶ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ ἄγουσιν εἰς συμπεράσματα ἀσεβῆ καὶ ἀθεϊστικά.

Τοιοῦτό τι συνέβη ὡς πρὸς τὸν Δαρβινισμὸν καὶ τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως.

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΕΤΕΡΟΔΟΞΩΝ

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΩΝ

«Λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν. Διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα. Βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν».
(Α'. Κορινθ. Δ'. 12).

Πολλὰ εἶναι τὰ γνωρίσματα τῆς ἀληθοῦς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· ἡ ἁγιότης, ἡ ἑνότης, ἡ Ἀποστολικότης, ἡ Καθολικότης, ὅπως ἡ συμφωνία ἁπάντων τῶν ἁγίων Αὐτῆς ποιμένων καὶ διδασκάλων, τὸ μὴ προστιθέναι ἢ ἀφαιρεῖν τι ἐκ τῆς πολυτίμου παρακαταθήκης, ἣν ὁ Κύριος Αὐτῇ ἐνεπιστεύθη (1), πάντα ταῦτα εἶναι περιφανῆ γνωρίσματα τῆς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας. Καὶ παντὰ μὲν ταῦτα ἐφαρμόζονται ἐν συνόλῳ καὶ καὶ κατ' ἀκρίβειαν εἰς τὴν Μίαν, ἁγίαν, ἀποστολικὴν καὶ Καθολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ ἐφαρμόζονται οὕτω

(1) «Ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως· ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν» (Α'. Τιμοθ. 20, 21). Παραβλ. Ἀποκαλύψ. ΚΒ'. 18, 19.

πασιφανῶς, ὥστε ἄνδρες περιφανεῖς καὶ ἔξοχοι, καίπερ ἐκτὸς τῶν μητρικῶν Αὐτῆς κόλπων διατελοῦντες, καίπερ μὴ σχόντες τὸ εὐτύχημα νὰ γεννηθῶσιν ἐν Αὐτῇ καὶ ἀναγεννηθῶσι δι' Αὐτῆς, ἐν τούτοις, εἰλικρινεῖς ὄντες, καὶ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἀνομολογοῦντες, ἀναγκάζονται νὰ ὑψῶσι φωνὴν διάτορον, καὶ γραπτῶς καὶ προφορικῶς βεβαιοῦντες, ὅτι Μία ὑπάρχει καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη, καὶ ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ διδασκαλίᾳ, ἀληθὴς καὶ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ διαφυλάττουσα σφαν, ἀκεραίαν καὶ ἀνόθευτον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία· ἀποδεικνύουσι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἕν ἕτερον γνώρισμα δηλωτικὸν τῆς ἀληθείας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπερ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ, καὶ ὅπερ ὑπ' ὀλιγίστων παρετηρήθη. Τὸ γνώρισμα τοῦτο τῆς ἀληθείας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι «τὸ μηδένας μὲν ταύτην διώκειν, διώκεσθαι δ' ὑπὸ πάντων, καὶ μηδέποτε τοῖς διωγμοῖς ἐνδιδόναι, ἀλλ' ἀνενδότως τούτοις ἀεὶ ἀνθίστασθαι, καὶ θεῖᾳ δυνάμει τῶν διωκόντων περιγίγνεσθαι» (1). Ἀνοίξατε τὴν ἱστορίαν! Μελετήσατε αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Θὰ εὕρητε, ὅτι μόνη ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ οὐδέποτε μετεχειρίσθη βίαν, ἢ κατεδίωξέ τινα διὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις. Τοὐναντίον αὐτὴ καὶ κατεδιώχθη καὶ καταδιώκεται, καὶ μάλιστα ὑπὸ Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Οὐδένα ἐπεβουλεύθη, καὶ οὐδένα ἐπιβουλεύεται· οὐδεμιᾶς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἐπεχείρησέ ποτε διὰ τοῦ ἀντιχριστιανικοῦ Προσηλυτισμοῦ, συνισταμένου εἰς συκοφαντίας, παροχὰς δαψιλεῖς ἀργυρίου καὶ χρυσίου, καὶ ἐπιβουλὰς ποικίλας, νὰ ὑφαρπάσῃ τὰ τέκνα πρὸς κοινὸν σκάνδαλον. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὐ μόνον «διωκομένη ἀνέχεται», ἀλλ', ἑπομένη τοῖς ἴχνεσι τοῦ Θείου Αὐτῆς Θεμελιωτοῦ, συνιστᾷ καὶ συμβουλεύει εἰς τὰ ἑαυτῆς τέκνα τὴν ἀνοχὴν καὶ ἀγάπην οὐ μόνον πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανούς, ἀλλὰ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἀπέδειξε τοῦτο πολλάκις. Ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως Γρατιανός, καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Μάξιμος, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ἐπισκόπου Σοσσούβης Ἰθακίου, κατεδίκασαν εἰς θάνατον τὸν αἱρετικὸν Πρισκιλλιανὸν καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, οἵτινες σκληρότατα βασανισθέντες ἀπέθανον διὰ τοῦ ξίφους, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία κατελήφθη ὑπὸ φρίκης, καὶ ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος καὶ πολλοὶ ἅγιοι Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ὠμότητος ἐκείνης, διέκοψαν δὲ πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν πρὸς τὸν Ἰθάκιον. Ὅτε τινὲς τῶν Χριστιανῶν ἐν Κρήτῃ, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς διδασκαλίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διατελοῦντες, ἀγόμενοι ὑπὸ τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῶν προλήψεων κατεδίωκον τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους, ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μητροφάνης ὁ Γ'. (1567) ἔγραψε πρὸς τοὺς Κρῆτας τὰ ἑξῆς εὐαγγελικώτατα· «Οὐκ ἔστι ποτὲ τὸν ἀδικοῦντα προφασίζεσθαι, ὅτι ἑτερόδοξον ἠδίκησε καὶ οὐκ εὐσεβῆ· ἐπεὶ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Εὐαγγελίοις φησί, Μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, μὴ διαχωρίζων πάντως, μηδὲ χώρα, διδοὺς τοῖς εὐσεβέσιν ἀδικεῖν τοὺς ἀλλοτριόφρονας» (2). Τὴν μητρικὴν αὐτῆς φιλοστοργίαν πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸ ἀνεκτικὸν καὶ φιλάδελφον Πνεῦμα κατέδειξεν ἡ Μήτηρ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐγκυκλίων, ὅπως κηδεύωνται χριστιανικῶς καὶ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν τὰ τέκνα, ἔνθα ἤθελε συμβῇ νὰ μὴ ὑπάρχωσιν ἱερεῖς τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκείνων, καὶ τοῦτο μάλιστα ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν πᾶν ἄλλο ἢ πνεῦμα ἀγάπης καὶ ἀνοχῆς δεικνύουσι πρὸς Αὐτὴν αἱ Ἐκκλησίαι ἐκεῖναι. Καὶ τὸ γνώρισμα τοῦτο, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καταδεικνύει, ὅτι μόνον ἐν αὐτῇ ὑπάρχει καὶ κατανοεῖται πληρέστατα ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου. «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς, εἶπεν ὁ Κύριος, εὐχόμενος ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν Αὐτοῦ, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (3) «Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην» (4). εὐχόμενος ὑπὲρ τῶν φονέων αὐτοῦ εἶπεν ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος. «Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, ἔλεγον οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι· Διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα· βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν» (5). Ἰδοὺ τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. Συμφώνως τῇ ἱστορίᾳ, ποῦ εὑρίσκομεν αὐτὸ πληρέστατα ἐφαρμοζόμενον; Μόνον εἰς τὴν γεραρὰν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἀνεφέρομεν μὲν παραδείγματά τινα, πλήρης δὲ τούτων ἡ ἱστορία. Ἀπέναντι ὅμως τοῦ φαεινοῦ τῆς ἱστορίας κατόπτρου θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῇ πᾶσα Ἐκκλησία ἔχουσα τὴν αὐτὴν ἐντελῆ τοῦ προσώπου καθαρότητα, οἵαν ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία; Ἡ ἱστορία λέγει, ὄχι.

Ποταμοὶ ἀνθρωπίνων αἱμάτων ἔρρευσαν ἕνεκα τοῦ μισαλλοδόξου καὶ καταδιωκτικοῦ πνεύματος τῆς Δυτικῆς ἢ μᾶλλον τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Φρίκην προξενοῦσιν εἰς πάντα χριστιανὸν αἱ φοβεροὶ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια, ἃ ὑπέστησαν οἱ δυστυχεῖς Ἀλβίγιοι, καθ' ὃν ἤγειρε σταυροφορικὸν πόλεμον ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ' (1204). Ἡ πόλις αὐτῶν κατεστράφη ἐκ θεμελίων, ὁ δὲ Ἡγούμενος Ἀρνῶλδος, ὁ ὁδηγῶν ξιφήρης τὸν σταυροφορικὸν στρατόν, διέταξε νὰ φονεύωσι πάντας ἀνεξαιρέτως, ἀθώους καὶ ἐνόχους, οὓς ἀπήντων ἐν τῇ πόλει. Οὕτω κατέστρεψαν καὶ τοὺς Βαλδίους. Ὁποίαν φρίκην διεγείρουσιν ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν πλέον τῶν 500 χιλιάδων ἀνθρώπων διὰ τὰς θρησκευτικάς των πεποιθήσεις, ἡ Νὺξ τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, ὁ ἐπὶ τῆς πυρᾶς θάνατος τοῦ Ἰωάννου Οὔσσου, τοῦ Σαβοναρόλα καὶ πολλῶν ἄλλων, τὰ κακουργήματα τῶν Σταυροφόρων, ἃ φρικιῶν διηγεῖται ὁ καθολικὸς ἱστοριογράφος Michaud, καὶ τόσα ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἀριδήλως ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐν τῇ Παπικῇ Ἐκκλησίᾳ, οὔτε ὑπάρχει, οὔτε κατενοήθη τὸ γνήσιον πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Οὐκ οἶδατε, οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς» (1), εἶπεν ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς ζητοῦντας πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τῶν Σαμαρειτῶν μαθητάς. Ἐκ τῶν πράξεων πολλῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν καταφαίνεται, ὅτι ἐν αὐταῖς μὲν ἐπικρατεῖ τὸ πνεῦμα τῶν φανατικῶν μαθητῶν, μόνον δὲ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως ἀποφαίνεται ἡ ἀμερόληπτος Ἱστορία. Εἶναι ἀληθῶς ἥκιστα ἐπαινετικὰ ὅσα ἀναφέρει ὁ ἀείμνηστος Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης περὶ τῆς διαγωγῆς τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους, μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν· «Εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ εἰς πᾶσαν τοῦ Πάπα τὴν Ἐπικράτειαν, λέγει, ὁ Ὀρθόδοξος Χριστιανὸς δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε Ἐκκλησίαν νὰ ἔχῃ, οὔτε γῆν νὰ ἐνταφιασθῇ. Ἐὰν ὁ Ὀρθόδοξος ἀποθάνῃ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ δεχθῇ τὸν Καθολικισμόν, ῥίπτεται ἢ ἔξω τῆς πόλεως ἄταφος, ἢ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐὰν ὁ τόπος τύχῃ παραθαλάσσιος. Ἐν ἔτει 1758 διηρχοντο ὀρθοδοξοί τινες πραγματευταὶ διὰτῆς Ἀγκῶνος· ἐκεῖ εἷς ἐξ αὐτῶν Ἀντωνέλλος τὸ ὄνομα, Μυκωνιάτης τὴν πατρίδα, ἀποπληξίᾳ πληγεὶς ἐτελεύτησε· αὐθεντικοὶ δὲ ἐλθόντες τὴν νύκτα ἐνέθηκαν τὸ πτῶμα ἐν τετρυπημένῳ ξυλίνῳ κιβωτίῳ, εἶτα πληρώσαντες αὐτὸ λίθων, κατεπόντισαν εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, διότι ἦτο σχισματικός, καὶ οὐχὶ Κατόλικος· αὕτη δὲ ἡ ἁγία γῆ σχισματικοὺς οὐ δέχεται, ἵνα μὴ μιανθῇ! Ἐν ἔτει 1762 Δημήτριός τις, Πελοποννήσιος, τὴν ἰατρικὴν ἐσπούδαζεν ἐν Βονωνίᾳ· ἀσθενήσας δ' ἀπέθανε, μὴ δεχθεὶς τὸν Καθολικισμόν· ὅθεν διὰ προσταγῆς τῶν ἐκεῖ ἐξουσιαζόντων, ἄρας τις ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ τὸ σῶμα, ὥσπερ ἀσκὸν ἢ ἄλλο τι φόρτωμα, ἔρριψεν ἐν λάκκῳ, ἔξω τῆς πόλεως! Ἐν ἔτει 1758 ὁ ἐκ Καστορίας πραγματευτὴς Γεώργιος Μιχαὴλ τὴν Πράγαν διερχόμενος ἀσθενήσας ἐτελεύτησε. Προσέδραμον οὖν οἱ ἐκεῖ τυχόντες Ὀρθόδοξοι πρὸς τοὺς Καθολικοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς προεστῶτας τῆς Πράγας, ζητοῦντες ἄδειαν, ἵνα τὸν νεκρὸν θάψωσιν· οἱ δὲ ἀνηλεεῖς ἐκεῖνοι καὶ ἀσπλαγχνοι ἐνταφιασθῆναι τὸ σῶμα οὐκ ἐπέτρεπον, ἀλλὰ πρέπει νὰ μείνῃ ἄταφον, ὡς σχισματικοῦ ἀνθρώπου πτῶμα, ἔλεγον. Μόλις δὲ διὰ πολλῆς ἱκεσίας συγκατένευσαν νὰ ταφῇ· ἀλλὰ ποῦ; εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης!...» (2) Ἀποσιωπῶμεν τὰ ἄλλα, καὶ ἀφίνομεν ταῦτα ἄνευ σχολίων. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ διαγωγὴ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ τέκνα τῆς Ἀνατολικῆς! Ὁποία δὲ ἡ τῆς Ἀνατολικῆς πρὸς τὰ τέκνα ἐκείνης; Πάντες γνωρίζουσιν, ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον δι' ἧς ἐντέλλονται οἱ ὀρθόδοξοι Κληρικοὶ νὰ κηδεύωσι χριστιανικῶς καὶ μετὰ τιμῆς, εὐχόμενοι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, τὰ τέκνα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, τὰ ἀποθνήσκοντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἔνθα δὲν ὑπάρχει Δυτικὸς Ἱεσοῦς. Καί, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τ' ἀνωτέρω, ἐρωτῶμεν· ἐν ποίᾳ Ἐκκλησίᾳ εὑρίσκεται τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ; Ἡ ἀπάντησις εἶναι εὔκολος, καὶ ἂς ἀπαντήσῃ πᾶς ἀμερόληπτος.

Τὸ αὐτὸ καταδιωκτικὸν καὶ μισαλλόδοξον πνεῦμα ἐξηκολούθησαν καὶ αἱ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Παπισμοῦ ἐξελθοῦσαι Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι. Κατὰ τοὺς φοβεροὺς θρησκευτικοὺς πολέμους μεταξὺ Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων τοὺς τριακοντιετεῖς καλουμένους, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς οἱ ἐπίσκοποι τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ξιφήρεις ἔχυνον ἀφειδῶς τὸ αἷμα τῶν Προτεσταντῶν, ἀφ' ἑτέρου ξιφήρεις καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Διαμαρτυρομένων κατέσφαζον τοὺς Καθολικούς! Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἔχυνον χριστιανικὸν αἷμα διὰ τὸν πίστιν τοῦ Χριστοῦ! Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι ὁ ἀναμορφωτὴς Ζβίγγλιος ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ. Πόσον δ' ἀπεῖχον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Διαμαρτυρομένων ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς πνεύματος τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, καταφαίνεται ἐκ τῆς θηριώδους ψυχῆς τοῦ ἀναμορφωτοῦ Καλβίνου, ὅστις ἐνήργησε νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον ὁ ἰατρὸς Σερβέτος, κατηγορηθεὶς ὡς ἄθεος καὶ νὰ καῇ ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐν Γενεύῃ (1552)! Τί ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω; Ὅτι ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία, πληρεστάτη καὶ ἀληθεστάτη, ὅπως ἐνόησαν αὐτὴν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ οἱ μεγάλοι τοῦ Χριστιανισμοῦ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι, **μόνον** ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἀνατολικῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει δρῶσα, καὶ κατανοεῖται ἐφαρμοζομένη. Ὤφειλον ὅθεν ὅλαι αἱ ἄλλαι Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι πρὸς τὴν γεραρὰν ταύτην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν νὰ στρέψωσι τὸ βλέμμα, καὶ εὐχαριστοῦσαι τὸν Κύριον, διότι ἐν αὐτῇ διεφυλάχθη ἀμόλυντος ἡ Χριστιανικὴ ἀλήθεια, καὶ ἀδιάφθορον τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, νὰ ζητήσωσι πλείονας παρ' Αὐτῆς συγκαταβάσεις καὶ μείζονα ἐπιείκειαν καὶ διὰ τὰς πολλὰς αὐτῶν δογματικὰς ἀποπλανήσεις, καὶ διὰ τὴν θλῖψιν καὶ τὰς πικρίας, ἃς ἀγνωμόνως ἐπότισαν αὐτὴν κατὰ τοὺς διελθόντας μακραίωνας.

Δυστυχῶς ὅμως, μ' ὅλην τὴν ἀνοχὴν καὶ τὴν συνῳδὰ τῷ πνεύματι τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐπιείκειαν Αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, τινὲς αὐτῶν εἰσέτι ἐξακολουθοῦσι παρέχουσαι τῇ ἁγιωτάτῃ ταύτῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ πράγματα, καὶ σκανδαλίζουσι τὴν συνείδησιν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Καὶ ἡ Δυτικὴ καὶ αἱ Διαμαρτυράμεναι Ἐκκλησίαι (1) ἀποστέλλουσι πλείονας

(1) Ὀρθόδοξ. Ὁμολογ. Μητροφ. Κριτοπούλου, Πατριάρχου Ἀλεξανδρ. παρὰ Kimmel, Monumenta Fidei etc. Σελ. 102-104.

(2) Ὅρα τὴν ἐμὴν «Ἐκκλησιαστ. Ἱστορίαν» σελ. 85.

(3) Λουκ. ΚΓ', 33.

(4) Πράξ. Ζ', 60.

(5) Α' Κορινθ. Δ', 12.

(1) Λουκ. Θ', 59.

(1) Ἀπόκρ. Ὀρθοδ. τινὸς πρὸς τινα ἀδελφ. ὀρθόδοξον περὶ τῆς τῶν Καθολίκων δυναστείας σελ. 9,10.

(1) Ὀφείλομεν ν' ἐναφέρωμεν, ὅτι ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐπισκοπιανὴ Ἐκκλησία, καὶ ἡ τῶν ἀδελφῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐποτελοῦσιν ἐπαινετὴν ἐξαίρεσιν. Καὶ εἶναι δίκαιοι οἱ ἔπαινοι, οὓς τὸ ἐπίσημον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ὄργανον, ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» ἀπονέμει εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἰσχάτως μερίς τις Ἀράβων Ὀρθοδόξων, δυσηρεστημένων κατὰ

λεγεώνας γενειώντων καὶ ἀγενείων, ἀρρένων καὶ θηλέων προσηλυτιστῶν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν, παρ' ὅσας ἀποστέλλουσιν εἰς τὰς χώρας τῶν βαρβάρων καὶ εἰδωλολατρῶν. Καὶ θὰ ἤθελεν εὐλόγως ἐρωτήσει τις· πόθεν ἔρχονται; ποῦ ἔρχονται; Ἔρχονται ἐξ Εὐρώπης. Καὶ εἶναι γνωστόν, ὅτι ἐν τοῖς κόλποις τῶν ἐν Εὐρώπῃ Δυτικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν ἀπειλητικὴν ἐγείρουσι κεφαλὴν ὁ Ὑλισμός, ἡ ἐπίσημος πολλῶν σχολῶν ἀθεΐα, καὶ ἡ ἰσχάτη τῶν ἠθῶν κατάπτωσις. Ἐντὸς τῶν κόλπων τῶν Δυτικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν ἐγεννήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν οἱ Büchner, Strauss, Renan, Lamé, Williams, Evanson, Vodel, Horst, Baur, Kern καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι ἀρνηταὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπικρεταὶ τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν. Τὰ πλεῖστα τῶν τέκνων τῆς τε Δυτικῆς καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν πάσχουσι τὴν φοβερὰν πνευματικὴν νόσον τοῦ ὑλισμοῦ, τοῦ ὀρθολογισμοῦ, τοῦ Θετικισμοῦ, τοῦ Πανθεϊσμοῦ καὶ τῆς παντελοῦς ἀθεΐας. Ἡ ἐξορία καὶ ὁ διωγμὸς τῶν Κληρικῶν ἐκ τε τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας, τὰ κλεισιμον τῶν Θρησκευτικῶν Σχολῶν τί ἄλλο ἀποδεικνύουσιν; Ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ ἐκεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς οἰκτρότατον εὑρίσκεται σημεῖον. Τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν εἶναι παράλογον, δὲν εἶναι ἀντιχριστιανικὴν καὶ οἱ Λατῖνοι Μοναχοί, καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι Μισιονάριοι, ἐγκαταλείποντες τοὺς ἐν τῇ Δύσει ἀδελφοὺς αὐτῶν ἀδιδάκτους, ἀστηρίκτους, ἀσεβεῖς, παραλυτικοὺς ὑπό τε θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν, νὰ ἔρχωνται νὰ διδάξωσι τὸν κεκολοβωμένον τῆς Δύσεως Χριστιανισμὸν ἐκεῖ, ὅπου λάμπει ἐν ὅλῃ τῇ δεδοξασμένῃ αὐτοῦ ἀληθείᾳ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ, ἐκεῖ, ὅθεν παραλαβόντες αὐτὸν ἀκέραιον καὶ ἀνόθευτον, ἐστρέβλωσαν ἔπειτα κολοβώσαντες καὶ παραμορφώσαντες;

Εἶναι σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον μήτηρ, ἐγκαταλείπουσα τὰ ἴδια τέκνα πνέοντα τὰ λοίσθια καὶ ψυχορραγοῦντα, νὰ σπεύδῃ πρὸς ποιοποίησιν τέκνων ἄλλης μητρὸς εὐρώστων καὶ λίαν ὑγιῶς ἐχόντων. Καὶ ὅμως αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς πράττουσι καὶ ἡ Δυτικὴ καὶ αἱ Διαμαρτυρόμεναι Ἐκκλησίαι διὰ τῶν ἱεραποστόλων αὐτῶν, οὓς κατὰ χιλιάδας ἀποστέλλουσιν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἀλλὰ ποῦ ἔρχονται οἱ κύριοι οὗτοι; Καὶ διατί ἔρχονται; Νὰ διδάξωσιν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς τί; Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ; Ἀλλὰ παρ' ἡμῶν αὐτό, ἐκ τῆς θείας ἡμῶν γλώσσης τὸ μετέφρασαν εἰς τὰς ἑαυτῶν γλώσσας, ἐνῷ ἡμεῖς καυχώμεθα, ὅτι ἔχομεν αὐτὸ τοῦτο τὸ Εὐαγγέλιον ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἐγράφη ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων. Τὴν Ἐκκλησιαστικὴν λατρείαν; Ἀλλ' ἡμεῖς καυχώμεθα, ὅτι ὑμνοῦμεν καὶ δοξολογοῦμεν τὸν Κύριον διὰ τῶν αὐτῶν καὶ ὕμνων εὐχῶν, δι' ὧν ὑμνησαν καὶ ἐδόξασαν Αὐτὸν οἱ μεγάλοι καὶ παγκόσμιοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες Ἀθανάσιος, Βασίλειος, Γρηγόριος, Χρυσόστομος, καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπέρλαμπροι φωστῆρες καὶ Διδάσκαλοι, ἐνῷ ἡ λατρεία τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν εἶναι χθεσινὴ καὶ ὀλιγοχρόνιος. Μήπως ἔρχονται νὰ μᾶς διδάξωσι τὴν ἠθικὴν τῆς Δύσεως; Τοῖς τὴν χαρίζομεν. Δὲν τὴν θέλομεν. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐν τῇ Δύσει ἠθικὴ παραλυσία καὶ ἠθικὴ κατάπτωσις. Διατί λοιπὸν ἔρχονται; Διατί τοὺς ἀποστέλλουσιν αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Δύσεως; Δι' ἓν καὶ μόνον, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη τρανότατα. Διὰ νὰ ὑπάρχῃ ἀσέβεια καὶ ἀνηθικότης ἐν τοῖς κόλποις τῶν ἰδίων ἐκκλησιῶν, προξενῶσι δὲ σκάνδαλα μεταξὺ τῶν ἁπλουστέρων Ἀνατολικῶν χριστιανῶν. Παραπλανῶνταί τινες ἀστήρικτοι καὶ ἄμαθεῖς, καὶ διαφόρων ἕνεκα σκοπῶν ἥκιστα πολλάκις ἠθικῶν, προσέρχονται εἰς τὰς ξένας ἐκκλησίας, παγιδευόμενοι εἰς τὰ φοβερὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ δίκτυα.

Ἀλλὰ τί μετὰ ταῦτα; Μὴ βλέποντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐκείναις τὸ χριστιανικὸν ἰδεῶδες, ὅπερ μαγικοῖς χρώμασι περιέγραψαν αὐτοῖς οἱ πρὸς ηλυτισταὶ ἱεραπόστολοι, πᾶν δὲ τοὐναντίον θεωροῦντες, καὶ μετὰ πόθου τῆς καθαρότητος τῆς Πίστεως καὶ τῆς ἁγιότητος τῆς Μητρὸς αὐτῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀναμιμνησκόμενοι, τῶν κατανυκτικῶν αὐτῆς ὕμνων, τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς ψυχὰς ὑψούσης μελῳδίας, τῆς ἁγιαστικῆς τῶν μυστηρίων δυνάμεως, καὶ τοσούτων ἄλλων μέσων τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως, οἱ πλεῖστοι τούτων λακτίζοντες τοὺς προσηλυτιστὰς καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ἐπανέρχονται συντετριμμένοι, ἐξαιτούμενοι τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὸ ἔλεος τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, καθιστάμενοι πάλιν τέκνα τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἀλλ' ὁποῖα τέκνα; Φεῦ! Φέροντα εἰσέτι καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον πλεῖστας ὅσας πνευματικὰς πληγάς, μήπω εἰσέτι ἐπουλωθείσας. Ποτισθέντα ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸν δηλητηριώδη τῆς αἱρέσεως ἰὸν διατηροῦσι καὶ μετὰ πάροδον χρόνου μακροῦ λείψανα αὐτοῦ, τοσοῦτον ὅμως δηλητηριώδη, ὥστε οἱ δυστυχεῖς οὗτοι δὲν εἶναι οὔτε Δυτικοί, οὔτε Διαμαρτυρόμενοι, ἀλλ' οὔτε ὀρθόδοξοι! Τί εἶναι; Τίποτε ἢ λίγ' ἀπ' ὅλα! Παραδείγματα τοιούτων ἀρκετὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν καταδεικνύοντα ὅτι, χωρὶς νὰ ὠφεληθῶσι παντάπασιν ἐκ τοῦ ἀντιχριστιανικοῦ προσηλυτισμοῦ, ὃν ἐν πλήρει εἰκοστῷ αἰῶνι ἐπιχειροῦσιν αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι, τοῦτο μόνον κατορθοῦσι: νὰ καθιστῶσί τινας ἀπονενοημένους ἐξωμότας κιλάμωσις ὑπὸ ἀνέμου σαλευομένους, μηδεμίαν ἔχοντας θρησκευτικὴν πεποίθησιν, μηδένα πιστεύοντας Χριστόν, καὶ μηδεμίαν ἀναγνωρίζοντας Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν!

Ἰδοὺ τὸ ἀντιχριστιανικὸν κατόρθωμα τοῦ ἐπαράτου προσηλυτισμοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ἀντιχριστιανικῇ αὐτοῦ ὄψει!

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2α Αὐγούστου 1902.

Ν. Χ. Ἀμβράζης

Καθηγητὴς τοῦ Βαρβακείου λυκείου, πρώην ἱεροκήρυξ Σμύρνης, καὶ ἤδη Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος».

τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μελετίου, ἀπετάθησαν πρὸς τὸν ἐν Βηρυτῷ Ἀγγλικανὸν ἱερέα, θέλοντες, ἐν τῇ ὀργῇ αὐτῶν, νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀγγικανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν Βηρυτῷ ἀγγλικανὸς ἱερεύς, καὶ ὁ Ἀγγλικανὸς Ἐπίσκοπος τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπήντησαν αὐτοῖς, ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, διότι καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἡ μήτηρ αὐτῶν, εἶναι ἡ ἁγιωτέρα καὶ ἀρχαιοτέρα ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν».

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Χ. ΑΜΒΡΑΖΗ
Καθηγητοῦ Πρακτικοῦ Λυκείου καὶ πρώην Ἱεροκήρυκος Σμύρνης

Ο ΡΑΒΒΙΝΟΣ ΙΣΑΑΚ Μ.

Ο ΠΙΣΤΕΥΣΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Δίδυμα

ΤΟΜΟΣ Β'.

[Βλέπε ἀριθμὸν 240]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἀναγινώσκομεν, εἶπεν, εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Καπουκίνου Πατρὸς Ἰωάννου Baur τὰ ἑξῆς, καὶ παρακαλῶ νὰ μοι ἐπιτρέψητε νὰ τὰ ἀναγνώσω

— Μετὰ πάσης εὐχαριστίας, εἶπον.

Καὶ ὁ Λουΐγγης ἀνοίξας τὸ κιβλίον τοῦ Καπουκίνου Baur ἀνέγνω:

— «Λαμπρότατον ἐπιχείρημα τῆς συναινέσεως τῶν πάλαι Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης τῆς Ἀσπίλου Συλλήψεως παρέχει ὁ πατὴρ Joseph Besson S.J. προεστὼς τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Περσίᾳ ἀποστολῆς († 1941). Προσκαλῶν οὗτος τρεῖς Πατριάρχας καὶ ἕνα Ἀρχιεπίσκοπον, διὰ διακοσίων σχεδὸν κειμένων ἐξ ἀρχαιοτάτων λειτουργικῶν βιβλίων τῶν Ἀνατολικῶν, ἀπέδειξεν, ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἡ σταθερὰ ἀπόφασις, ἡ γνώμη πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἀνατολικῶν λαῶν οὐ μόνον περὶ τῆς ἀμιάντου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου ἀπὸ πάσης κηλῖδος προπατορικῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἑορτῆς ταύτης τῆς ἀμώμου Συλλήψεως, τὴν ὁποίαν δήλωσιν ὑπέγραψαν ἐπισήμως παρόντων τῶν μαρτύρων, καὶ τοῦ François Baron, Γάλλου Προξένου, οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι Πατριάρχαι καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, οὐχὶ μόνον ἁπλῶς διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ἀλλ' οὕτως αὐτολεξεί: «Ἐγὼ ὁ πτωχὸς Ἰγνάτιος Ἀνδρέας Πατριάρχης Ἀντιοχείας, τὸ ἔθνος δὲ Σύριος, ἐπικυρόνω τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὡς ὀρθόδοξον, καθὼς τὴν ἐξέτεινεν ὁ παρὼν πατὴρ Joseph S.J. δηλαδὴ ὅτι ἡ Κυρία ἡμῶν, ἡ Καθαρωτάτη Ἁγία Μαρία ὑπῆρξεν ἀείποτε ἀπηλλαγμένη καὶ ἐλευθέρα ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, καθὼς ἐδήλησαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ πολυάριθμοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (¹).

— Νομίζω, ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Baur, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώσατε, δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τὸ ζήτημά μας. Τί ἀναφέρει τὴν γνώμην τῶν Σύρων Πατριαρχῶν, οἱ ὁποῖοι, τίς οἶδεν ὑπὸ ποίων ἀναγκῶν πιεζόμενοι, ἐξεφράσθησαν, ὅπως ἐξεφράσθησαν; Ἀλλὰ περιμένει ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς γνώμας τῶν ἀνθρώπων νὰ σχηματίζῃ θρησκευτικὸ δόγματα; Ὅλοι γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὅτι ἡ δυξοσία περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Παρθένου ἦτο ὅλως διόλου ἄγνωστος εἰς τὴν ἀρχαιότητα, οὐδὲ κἂν καὶ ὡς θεολογικὴ γνώμη ὑπῆρχεν. Ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἔτος 1140, ὅτε οἱ Ἰησουῖται καὶ Φραγκισκανοὶ ἠθέλησαν νὰ ὑψώσωσιν ὑπὲρ τὸ δέον τὴν τιμὴν τῆς Παρθένου. Ἀλλὰ τὴν δοξασίαν ταύτην τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ τῶν Φραγκισκανῶν ἐπολέμησαν οἱ Δομινικανοί, καὶ ἰδίως οἱ ἔξοχοι σχολαστικοὶ Θεολόγοι Βερνάρδος καὶ Θωμᾶς ὁ Ἀκυνάτης, ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀγγελικὸς Διδάσκαλος (Magister Angelicus). Ἀλλ' ἐνίκησαν ἐπὶ τέλους οἱ Ἰησουῖται καὶ οἱ Φραγκισκανοί. Ἦσαν, φαίνεται, ἰσχυρότεροι, καὶ ἐπεβλήθησαν εἰς τὸν Πάπαν. Καὶ ὁ Πάπας Ἱίος ὁ Θ', ἑκὼν ἄκων ἠναγκάσθη νὰ κηρύξῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὡς λόγμα κατὰ τὸ 1854. Εἶναι ὅμως προφανὲς δόγμα ἀνθρώπινον, ἄρα εἶναι πλάνη. Εὗρον ἔπειτα οἱ Ἰησουῖται μίαν κόρην ἱστερικὴν καὶ πάσχουσαν, ἡ ὁποία, λέγει, εἶδεν εἰς ἓν σπήλαιον μίαν γυναῖκα, ἡ ὁποία τῇ εἶπεν:

— «Sum immaculata conceptio! Εἶμαι ἡ ἄσπιλος σύλληψις!»

Ἰδού, πῶς χαλκεύονται τὰ παπικὰ δόγματα! Ἐγεννήθη, λέγουσι καὶ δογματίζουσιν, ἡ Παρθένος Μαρία ἄσπιλος καὶ ἀμολύντος, δηλ. χωρὶς προπατορικὴν ἁμαρτίαν! Ἀλλὰ ποῦ στηρίζουσι τὸ δόγμα τοῦτο; Εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Οὔτε μίαν λέξιν δὲν δύνανται νὰ ἐξρωσιν ἐν αὐτῇ προς ὑποστήριξιν τῆς πλάνης ταύτης. Τοὐναντίον, αὐτὴ ἡ Ὑπερευλογημένη Παρθένος ἀποκρούει καὶ καταρρίπτει τὸ Παπικὸν τοῦτο δόγμα ἐν τῷ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου θεομαστῷ αὐτῆς ὕμνῳ, ἐν ᾧ ὀνομάζει τὸν Κύριον Σωτῆρα αὐτῆς.

— «Μεγαλύνει, λέγει, ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε τὸ Πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης Αὐτοῦ» (²). Ἡ Παρθένος ὀνομάζει τὸν Χριστὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα αὐτῆς. Διατί; Διότι ἐσώθη καὶ αὐτὴ ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Πόθεν; Ἐκ τοῦ ρύπου τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας. Ὅταν τις ὀνομάζῃ τινὰ Σωτῆρα ἑαυτοῦ, σημαίνει, ὅτι ἐσώθη ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τινος κακοῦ. Ὥστε, Μονσινιόρε, αὐτὴ ἡ Παρθένος ἀπαγορεύει νὰ φρονῶμεν περὶ αὐτῆς ὅ,τι δὲν εἶναι ἀληθές, ὅ,τι ἀπαγορεύεται ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐπιμένετε ἀκόμη, ἀδελφοί, νὰ ὑπερασπίζητε τὸ δόγμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον οὔτε ἐπὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς, οὔτε ἐπὶ Ἱερᾶς Παραδόσεως στηρίζεται;

— Ὄχι! εἶπον ὅλοι, ὄχι! Καὶ πρότερον ἐνδομύχως δὲν εἴχομεν πεισθῆ καὶ εἴχομεν ἰσχυρὰ; τοὐλάχιστον τὰς ἀμφιβολίας. Ἀλλὰ τώρα ἐκ τῆς συζητήσεως κατέστη ἡλίου

(¹) Ὅρα σελ. 89, 90 τοῦ ἔργου «Διατριβαὶ ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 1895 Ἐγκυκλίου Συνοδικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κτλ ὑπὸ τοῦ ἐκ Τυρόλου Πατρὸς Ἰωάννου Μπάουρ, Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας, τοῦ Τάγματος τῶν Καπουκίνων, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ὑπὸ τοῦ ἐκ Καλαβρίας Πατρὸς Ἰωάννου Φαμιλιάρη. Ἀποστολικοῦ Ἱεραποστόλου τοῦ αὐτοῦ τάγματος. Ἐν Σύρῳ Τύποις Ρενιέρη Πριντεζη. 1899.

(²) Λουκᾶ Α', 46-48.

φαεινότερον, ὅτι τὸ χαλκευθὲν κατὰ τὸ 1854 δόγμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς ἀσπίλου Συλλήψεως τῆς Παρθένου εἶναι προφανὴς πλάνη καὶ ἀνθρωπίνη ἐπίνοια, καὶ ὡς τοιαύτην ἀπορρίπτομεν καὶ ἀποκρούομεν.

Οὕτως, ἀδελφὲ Νικόλαε, ἔληξε καὶ ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησε νίκην λαμπρὰν ἡ ἀλήθεια τῆς ἡμετέρας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἀλλ' οἱ Μονοφυσίται ἐπέμενον νὰ συζητηθῇ καὶ ἡ Τετάρτη Δογματικὴ Διαφορά, δηλ. περὶ τῆς στερήσεως τοῦ Ἱεροῦ Ποτηρίου εἰς τοὺς Λαϊκούς.

— Ἀφοῦ ἐπιμένετε, εἶπον, ἂς συζητήσωμεν ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, καὶ ὡς βάσιν τῆς συζητήσεως Δ') Περὶ τῆς στερήσεως τοῦ Ἱεροῦ Ποτηρίου εἰς τοὺς λαϊκούς, θέτω τοὺς ἐπιτακτικοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ: «Πίετε ἐξ αὐτοῦ (τοῦ ποτηρίου) ΠΑΝΤΕΣ» (Ματθ. ΚΣ'. 27).

— Λοιπόν, εἶπον, ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία μεταδίδει τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν εἰς τοὺς λαϊκοὺς μόνον ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου (¹). Μόνον εἰς τοὺς Κληρικοὺς ἐπιτρέπεται νὰ κοινωνῶσιν ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου, καὶ ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ οἴνου. Στερεῖ ὅθεν τοὺς λαϊκοὺς τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Διατί; ποῦ στηρίζεται;

— Ὅλοι οἱ λόγοι, εἶπεν ὁ Λωρέντζος, τοὺς ὁποίους ἀντιτάσσει ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, εὑρίσκονται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Καπουκίνου Baur. Καὶ ἀνοίξας ὁ Λωρέντζος τὴν 78ην σελίδα τοῦ Καπουκίνου εἶπεν:

— Ἰδού, τί γράφει ὁ Baur. Εὐαρεστεῖσθε νὰ σᾶς ἀναγνώσω;

— Εὐχαρίστως, τῷ εἶπον.

Καὶ ὁ Λωρέντζος ἀνέγνω τὰ ἑξῆς:

«Ἄρθρον Τρίτον. Περὶ τοῦ Ποτηρίου τῶν λαϊκῶν. Ὅτι ἡ τοῦ Κυρίου προσταγὴ «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες» δὲν ὑποχρεοῖ τοὺς λαϊκούς, καὶ τοὺς μὴ λειτουργοῦντας Κληρικούς, καὶ ὅτι οὕτως ἐνόησεν αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία τῶν ἐννέα πρώτων αἰώνων, τὸ Πηδάλιον (τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας) ταφῶς ἀποδεικνύει. Πράγματι (ἐν σελ. 79 σημ. 6', εἰς τὸν ιγ' κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Σύνοδου) ἀναφέρει περὶ τῆς κοινωνίας ἀσθενοῦς τινος, περὶ οὗ λέγει, ὅτι ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας ἔγραψε τῷ Φαβίῳ: «Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ (ὁ Διονύσιος) εἶχα προσταγὴν εἰς τοὺς ἱερεῖς, ὅτι νὰ συγχωροῦν νὰ μεταλαμβάνουν οἱ κινδυνεύοντες εἰς θάνατον, ἐὰν μάλιστα τοῦτο παρακαλοῦντες ζητοῦσι, διὰ νὰ ἀποθνήσκουν καὶ νὰ ἀποδημοῦν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν μὲ καλὴν ἐλπίδα, ἔδωκεν ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ παιδάριον μερίδα τοῦ Ἁγιαγίου Ἄρτου, καὶ τοῦ εἶπεν, ὅτι νὰ τὴν βρέξῃ καὶ νὰ ἐγχέῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ γέροντος». Ἐνταῦθα, γράφει ὁ Καπουκῖνος Baur, δὲν εἶναι ζήτημα περὶ τοῦ πολυτιμοτάτου αἵματος, ἀλλὰ περὶ μεριδίου τοῦ ἁγιωτάτου Ἄρτου εἰς τὸν παῖδα διδομένου. Δὲν ὑπῆρξε λοιπὸν ἀνάγκη τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου» (¹).

— Ἀλλὰ καὶ ἄλλα λέγει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ Νικόδημος, προσέθεσεν ὁ Λουΐγγης.

Καὶ ἀνοίξας εὗρε τὴν σελ. 155 (σημ. α'. εἰς τὸν 58ον Κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου) ἐξ ἧς ἀνέγνω:

— «Οἱ δὲ ἐν ἐρήμοις εὑρισκόμενοι Μοναχοὶ μὲ τὸ νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν ἀνάγκην, διότι δὲν εἶναι ἱερεῖς παρόντες, ἔχουσιν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ὡς λέγει ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἐρωτήσει μα'.) νὰ φυλάττουν προηγιασμένα εἰς ἀρτοφόριον καὶ νὰ μεταλαμβάνουν ἐξ αὐτῶν... ἔπειτα ἔχοντες ποτήριον μὲ κρασὶ καὶ νερὸν ν' ἀποπλύνωσι τὸ στόμα. Τοῦτο τὸ ἴδιον, ὁποῦ λέγει ὁ Θεσσαλονίκης, εἶναι γεγραμμένον καὶ εἰς τὸν βίον τοῦ Λουκᾶ τοῦ ἐν τῷ Στειρίῳ ὄρει ἀσκήσαντος. Ἐρωτήσας γὰρ οὗτος τὸν τότε Κορίνθου Μητροπολίτην, ἂν πρέπῃ ὁ ἐν ἐρήμῳ εὑρισκόμενος νὰ μεταλαμβάνῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ τὴν ἀπουσίαν ἱερέως, ἔλαβε τὴν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ νὰ κοινωνῇ κατὰ τὸν ἴδιον σχεδὸν τοῦτον τρόπον».

— Καὶ αὐτά, εἶπον ἐγώ, εἶναι τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἔχει ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν καινοτομίαν της; Ἀνοιξον ὅμως ὀλίγον ἀνωτέρω τὸ Πηδάλιον, εἰς τὴν σελίδα 153, διὰ νὰ ἴδῃς, τί λέγει περὶ τούτου ὁ Νικόδημος. (ἀκολουθεῖ)

(¹) Ὁ Καθηγητὴς κ. Ἀνκατ. Δ. Κυριακίς, ἐλέγει περὶ τούτου ὅτι «Ἡ μετάληψις ἐγίνετο ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει καὶ ὑπὸ τὰ δύο εἴδη. Ἡ δὲ στέρησις τοῦ οἴνου γενικῶς ἐθεωρεῖτο ὡς μανιχαϊκὴ αἵρεσις (Leo I. Serm. 41. 5)». (Σελ. 481 Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. Τόμ. Α').

(¹) Ὅρα «Διατριβαὶ κλπ. ὑπὸ Ἰωάν. Baur, Καπουκίνου κλπ. ἐν Σύρῳ 1899. Σελ. 78».

ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΙΣ

Ὑπενθυμίζομεν καὶ πάλιν εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἀναπλάσεως», ὅσοι καθυστεροῦσιν ἀκόμη τὴν συνδρομήν των, ὅτι ὀφείλουσι τὸ ταχύτερον νὰ πληρώσωσιν αὐτήν. Οἱ ἀμελοῦντες ἢ δυστροποῦντες ἐπισύρουσιν εὐθύνην ἐφ' ἑαυτούς, ὡς γινόμενοι πρόσκομμα εἰς τὴν περισσοτέραν προκοπὴν καὶ βελτίωσιν ἔργου τοσοῦτον ὠφελίμου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος.

Τὸ «Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἀναπλάσεως» ἔχον ἴδιον Τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον ἐπλουτίσθη κατ' αὐτὰς διὰ καινουργῶν στοιχείων, γραμμῶν, ποικιλμάτων, κλπ. ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν συγγραμμάτων καὶ οἱασδήποτε ἄλλης τυπογραφικῆς ἐργασίας εἰς τιμὰς συγκαταβατικάς.

Πᾶσα αἴτησις δέον ν' ἀπευθύνηται πρὸς τοὺς κ. κ.
Θ. Παλλικαράκην καὶ Γ. Ἰωαννίδην
Βιβλιοπωλεῖον Ἀναπλάσεως ὁδὸς Ἀδριανοῦ 64
Ἀθήνας.

ΚΗΡΥΓΜΑ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,,

Ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ αὐλῇ Παρθεναγωγείου Διαλησμᾶ
Κυριακῇ 10 Αὐγούστ. ὥρ 71)2—8 1)2 μ.μ. Π. Δουληγέρης
Ἐν Πειραιεῖ ἐν τῷ Ζαννείῳ Ὀρφανοτροφείῳ
Κυριακῇ 10 Αὐγούστου ὥρ. 5—6 μ.μ. Μ. Ι. Γαλανός.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. Ζ. ΔΙΑΛΗΣΜΑ
66—Ὁδὸς Ἀδριανοῦ—66